

8. 4. 2002

ID: 16353

Uplatnění smluvních úroků i smluvní pokuty

Současné ujednání smluvních úroků poskytnutých podle § 658 obč. zák. a smluvní pokuty není v rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 39 obč. zák.

Současné ujednání smluvních úroků poskytnutých podle § 658 obč. zák. a smluvní pokuty není v rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 39 obč. zák.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Odo 47/2002-114, ze dne 4.3.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně A. F. spol. s r. o., zastoupené JUDr. Z. J., advokátkou, proti žalovanému J. H., zastoupenému JUDr. J. J., advokátem, o zaplacení částky 99 902 Kč s přísl., vedené u Okresního soudu ve Znojmě pod sp. zn. 6 C 1230/96, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 25. června 2001 č. j. 17 Co 216/2000 - 98, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 25. června 2001 č. j. 17 Co 216/2000 - 98 se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobou podanou 1. 10. 1996 se žalobkyně domáhala zaplacení částky 99 902 Kč s 19 % úrokem z prodlení od 1. 6. 1996 do zaplacení, která byla žalovanému fakturována dne 28. 5. 1996, se splatností dne 31. 5. 1996, jako doplatek smluvní pokuty podle smlouvy o půjčce ze dne 19. 6. 1995. Žalobkyně dále uvedla, že požaduje tuto částku jako smluvní penále z prodlení vyplývající z nesplacených úroků a penále z nesplacení půjčky.

Okresní soud ve Znojmě rozsudkem ze dne 21. ledna 2000 č. j. 6 C 1230/96 - 70 zamítl žalobu na zaplacení částky 99 902 Kč s 19 % úrokem od 1. 6. 1996 do zaplacení a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že účastníci uzavřeli dne 19. 6. 1995 smlouvu o půjčce, podle které žalobkyně půjčila žalovanému 1 300 000 Kč na dobu půl roku. Ve smlouvě o půjčce si strany dohodly 5 % úrok z půjčené částky za měsíc, celková výše úroku byla sjednána na 390 000 Kč, splatných měsíčně po 65 000 Kč. Pro případ, že žalovaný neuhradí úrok z půjčky ve sjednané výši a termínu nebo po splatnosti půjčky neuhradí půjčenou finanční částku, bude mu poskytnuta náhradní lhůta k plnění v délce 14 dnů a současně mu po tuto dobu bude účtována smluvní pokuta ve výši 1 % denně. K zajištění pohledávky uzavřely strany 19. 6. 1995 zástavní smlouvu k nemovitostem ve vlastnictví žalovaného, v níž bylo dohodnuto, že zástavní věřitel - žalobkyně k uspokojení své pohledávky dá podnět k prodeji nemovitostí zástavce - žalovaného přímým prodejem společnosti A., spol. s r. o., na základě kupní smlouvy uzavřené též den 19. 6. 1995, ve které byla sjednána cena nemovitosti žalovaného na 1 300 000 Kč. Účinnost smlouvy měla nastat až marným uplynutím dodatečné lhůty k zaplacení všech závazků žalovaného podle smlouvy o půjčce. Žalovaný své závazky ze smlouvy o půjčce nesplnil a z tohoto důvodu byl podán návrh na vklad do katastru nemovitostí podle kupní

smlouvy ze dne 19. 6. 1995. Protože Katastrální úřad vklad pro nedostatky smlouvy nepovolil, byla dne 11. 3. 1996 uzavřena mezi původními smluvními stranami kupní smlouva z roku 1995, to je žalovaným a A., spol. s r. o., nová kupní smlouva o prodeji nemovitosti ve vlastnictví žalovaného za kupní cenu 1 690 000 Kč. Právní účinky vkladu této kupní smlouvy nastaly dnem 22. 4. 1996. Soud dále vyšel ze zjištění, že žalovaný se dostal v roce 1995 při svém podnikání do finančních problémů, a následkem toho uzavřel uvedené smlouvy, i když cena prodávaných nemovitostí podle znaleckého posudku zpracovaného znalcem Ing. V. dne 25. 1. 1995 byla stanovena na 3 798 810 Kč. Žalobkyně fakturovala žalovanému dne 28. 5. 1996 smluvní pokutu podle smlouvy o půjčce ve výši 99 902 Kč, což byl zbytek dlužné částky, která zůstala neuhrazena po provedení zápočtu z kupní ceny nemovitosti ve výši 195 000 Kč z celkově vypočtené dlužné částky ve výši 294 902 Kč. Soud dospěl k závěru, že žalovaný uzavíral smlouvy ve finanční tísní, ujednání o smluvní pokutě ve smlouvě o půjčce jsou v rozporu s dobrými mravy, proto je smlouva o půjčce v této části ve smyslu § 41 obč. zák. a podle § 39 obč. zák. neplatná. Dovodil, že při uzavření druhé kupní smlouvy dne 11. 3. 1996, kterou se realizovala zástava, bylo mezi smluvními stranami ujednáno, že celý dluh je tímto vyrovnán, tudíž návrh žalobkyně není důvodný, protože ji žalovaný nic nedluží.

Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 25. června 2001 č. j. 17 Co 216/2000 - 98 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalovanému uložil zaplatit žalobkyni částku 99 902 Kč spolu s 19 % úrokem z prodlení od 1. 6. 1996 do zaplacení, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vycházejí ze zjištění provedených soudem prvního stupně dospěl k závěru, že žalobkyně započítala kupní cenu z realizovaného prodeje podle kupní smlouvy ze dne 11. 3. 1996 (s právními účinky vkladu 22. 4. 1996) žalovanému na jeho půjčku ve výši 1 300 000 Kč a na nesplacené tři splátky úroků po 65 000 Kč; po tomto zápočtu zůstalo 195 000 Kč, které žalobkyně započítala na smluvní pokutu ze tří nezaplacených splátek představující 27 300 Kč, na smluvní pokutu z nezaplacené půjčky 182 000 Kč a na 19 % úrok z prodlení z nesplacené půjčky a smluvních úroků za dobu od 3. 1. 1996 do 22. 4. 1996 ve výši 85 602 Kč, což je celkem 294 902 Kč; nezaplacených zůstalo 99 902 Kč jako předmět žaloby. Toto skutkové zjištění doplnil o specifikaci žalované částky 99 902 Kč, a zjistil, že z uvedené částky představují 85 602 Kč nezaplacené úroky z prodlení a zbytek nezaplacená smluvní pokuta. Předmětem řízení je tedy nezaplacená smluvní pokuta a úroky z prodlení, nikoliv jen sama nezaplacená smluvní pokuta, jak posoudil soud prvního stupně. Odvolací soud se neztotožnil se soudem prvního stupně, že žalovaný smlouvu o půjčce, zástavní smlouvu a kupní smlouvu uzavřel v tísní, a že ujednání o smluvní pokutě, sjednané ve smlouvě o půjčce, je neplatné pro rozpor s dobrými mravy. Smluvní pokuta byla sjednána pro případ, že žalovaný nesplní půjčku a nezaplatí dohodnutou splátku úroků ani do 14 dnů po stanoveném termínu splatnosti, a jestliže žalobkyně umožnila žalovanému, aby zaplatil v dodatečné lhůtě, je 1 % z nezaplacené splátky po dobu náhradní doby přiměřené, a ujednání v tomto směru nelze považovat za rozporné s dobrými mravy. Sjednaný 5 % úrok z půjčené částky za měsíc představuje smluvní úrok poskytnutý podle § 658 obč. zák. a je odměnou za poskytnutou půjčku. Tento smluvní úrok i smluvní pokuta mohou existovat vedle sebe, neboť každý z nich má jinou funkci, když smluvní úrok je odměnou za poskytnutou půjčku, zatímco smluvní pokuta je sankcí za nedodržení dohodnuté doby splatnosti. Námitkou žalovaného ohledně smluvního úroku se soud nezabýval, jelikož v daném případě přesahuje předmět žaloby. Důvodná není ani námitka žalovaného, že úrok z prodlení nebyl sjednán. Věřitel má podle § 517 odst. 2 obč. zák. zákonný nárok na úrok z prodlení podle vl. nař. 142/1994 Sb., a jestliže žalovaný v daném případě v dohodnutém ani náhradním termínu půjčku a všechny splátky úroku nezaplatil, je žaloba na zaplacení úroků z prodlení od prvního dne prodlení se zaplacením ve výši dvojnásobku diskontní sazby platné v den počátku prodlení, tedy ve výši 19 %, důvodná. Odvolací soud dospěl k závěru, že žalovaný neprokázal, že by předmětné smlouvy neuzavřel svobodně a vážně a nedoložil žádným objektivně přezkoumatelným dokladem své tvrzení, že při uzavření kupní smlouvy v roce 1996 si účastníci sjednali, že vzájemné nároky jsou touto kupní smlouvou zcela vyrovnány; žalobě proto vyhověl.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť odvolacím soudem byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Žalovaný se dovolává nesprávného právního posouzení odvolacím soudem ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. Namítá, že smlouva o půjčce je v části, v níž byl sjednán úrok z půjčky ve výši 5 % a smluvní pokuta ve výši 1 %, jako neplatná, neboť toto ujednání odporuje zákonu a přičí se dobrým mravům. Poukazuje, že úrok z půjček poskytovaný peněžními ústavy v době, kdy smlouva o půjčce byla uzavřena, činil pouze cca jednu pětinu úroků, které požadovala žalobkyně. Nesprávný je i výpočet dlužné částky. Žalobkyně podle něho nemůže požadovat úrok z prodlení z úroků a požadovaný úrok ve výši 19 % nebyl mezi účastníky ani sjednán. Protože žalovaný nezavinil situaci, že nebyl katastrálním úřadem povolen vklad původní kupní smlouvy z 19. 6. 1995 pro nedostatky smlouvy, jejíž znění připravovala žalobkyně, nemůže ani nést důsledky tohoto vadného postupu. Žalovaný vyšel žalobkyni vstříc tím, že souhlasil s uzavřením nové kupní smlouvy, kdy cena byla dohodnuta tak, aby byly kompenzovány všechny pohledávky mezi účastníky, proto se zvýšila cena v kupní smlouvě z původních 1 300 000 Kč na 1 690 000 Kč. Tím bylo dohodnuto, že veškeré vzájemné závazky účastníků jsou vyrovnány. Tvrzení žalovaného je podpořeno i znaleckými posudky, podle nichž byla cena nemovitostí, které byly předmětem kupní smlouvy, určena na 2 598 450 Kč, resp. na 3 798 810 Kč. Z uvedeného měl odvolací soud učinit závěr, že smlouvy uzavřel žalovaný nikoliv svobodně a vážně, ale ve finanční tísní, tak jak dovedl soud prvního stupně. Dovolatel navrhl, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Podle ustanovení části dvanácté hlavy I bodu 17 zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2001) nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tedy podle občanského soudního řádu ve znění platném do 31. 12. 2000 - dále jen „o. s. ř.“).

Dovolání je v dané věci přípustné (§ 236 odst. 1 o. s. ř.), neboť bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé /§ 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř./; bylo podáno včas, osobou oprávněnou - účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., splňuje formální i obsahové znaky předepsané § 241 odst. 2 o. s. ř., přičemž fakticky vychází z dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř.

Je-li dovolání přípustné, je dovolací soud povolán k přezkumu napadeného rozhodnutí nejen z hlediska uplatněných dovolacích důvodů, ale přihlíží, kromě vad podle § 237 o. s. ř., i k vadám jiným, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, bez ohledu na to, byly-li dovoláním namítány (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

Vady řízení uvedené v § 237 odst. 1 o. s. ř. dovolatel nenamítá a z obsahu spisu se ani nepodávají. Dovolací soud však dospěl k závěru, že řízení u odvolacího soudu je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 3 písm. b), § 242 odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

V občanskoprávním řízení sporném, jež je ovládáno dispoziční zásadou, platí, že soud je vázán žalobou (srov. § 153 odst. 2 o. s. ř.), což znamená nejen nepřekročitelnost navrhovaného soudního výroku, ale i vázanost tzv. skutkem, to jest žalobními (§ 79 odst. 1 o. s. ř.) a jinými (§ 101 odst. 1 o. s. ř.) tvrzeními o právně významných skutečnostech, z nichž žalobce dovozuje uplatněný nárok.

Stanovený předmět řízení musí být v žalobě vymezen dostatečně určitě a musí být zřejmá spojitost mezi tvrzeními o rozhodujících skutečnostech a žalobním návrhem.

Podle § 42 odst. 4 o. s. ř. pokud zákon pro podání určitého druhu nevyžaduje další náležitosti, musí být z podání patrné mimo jiné, které věci se týká a co sleduje. Náležitosti žaloby jsou rozvedeny v § 79 odst. 1 o. s. ř., kde se mimo jiné stanoví, že v žalobě je nutné uvést rozhodující skutečnosti, tj. vymežit skutek, který má být předmětem řízení a v žalobním návrhu vymežit práva a jim odpovídající povinnosti tak přesně, určitě a srozumitelně, aby po jeho převzetí do výroku rozhodnutí mohl být nařízen a proveden výkon rozhodnutí.

Za nepřesný a neurčitý je třeba v dané věci označit především požadavek na zaplacení částky 99 902 Kč s 19 % úrokem z prodlení od 1. 6. 1996 do zaplacení, kterou na základě faktury ze dne 28. 5. 1996, splatné dne 31. 5. 1996 (soudu předloženého listinného důkazu) označila žalobkyně za doplatek smluvní pokuty podle smlouvy o půjčce ze dne 19. 6. 1995, a přitom v žalobě dále uvedla, že nezaplacením zapůjčené částky a úroků vznikla žalobkyni pohledávka, z níž část činilo smluvní penále z prodlení vyplývající z nesplacených úroků a část penále z nesplacení půjčky, celkem ve výši 294 902 Kč. Takto v žalobě uvedená skutková tvrzení se ale neváží pouze k uplatněnému nároku z titulu smluvní pokuty. Žaloba postrádá specifikaci ostatních nároků, které vyplývají ze skutkových tvrzení žalobkyně. Žaloba je tedy nepřesná a neurčitá, neboť z ní není ve smyslu § 42 odst. 4 a § 79 odst. 1 o. s. ř. zcela jednoznačně patrné, čeho se žalobkyně domáhá a v jaké výši.

Podle § 43 odst. 1 o. s. ř. je soud povinen účastníka vyzvat, aby procesní úkon, je-li jím nesprávné nebo neúplné podání, opravil nebo doplnil, a účastníka poučuje, jak je třeba opravu nebo doplnění provést. Za okolnost, jež zakládá potřebu takového poučení, je nutné pokládat logický rozpor mezi vylicením rozhodujících skutečností a žalobním návrhem. Není-li přes takovou výzvu podání opraveno či doplněno a v řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat, soud řízení zastaví, o čemž musí být účastník poučen.

Soudem prvního stupně nebyl v daném případě postup podle § 43 odst. 1 o. s. ř. dodržen. Jedná se přitom o vadu, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, protože nedostatečnost žalobního návrhu bránila pokračovat v řízení. Nebylo totiž najisto postaveno, čeho se žalobkyně domáhá, a nebylo tak ani možné spolehlivě dovodit, o čem má soud rozhodnout, aby svým rozhodnutím vyčerpal žalobní návrh a nepřekročil jej.

Odvolací soud tuto neurčitost žaloby odstranil tím, že v součinnosti se žalobkyní vymežil žalobou požadovanou částku 99 902 Kč tak, že z uvedené částky 85 602 Kč představují nezaplacené úroky z prodlení a zbytek nezaplacená smluvní pokuta. Na základě takto žalobkyní upřesněného skutkového tvrzení doplnil odvolací soud skutkové zjištění a uzavřel, že předmětem řízení je tedy nezaplacená smluvní pokuta a úroky z prodlení, nikoliv jen nezaplacená smluvní pokuta, jak posoudil soud prvního stupně.

Podle § 213 o. s. ř. není odvolací soud vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně; dokazování může opakovat nebo je i doplnit, nejde-li o rozsáhlejší dokazování a lze-li je provést bez průtahů.

Omezení v provádění dokazování nemá pouze kvantitativní resp. procesně ekonomický důvod. Občanské soudní řízení je zásadně dvouinstanční; odvolací řízení je k řízení před soudem prvního stupně řízením přezkumným, a slouží k přezkumu i skutkovému. Odvolací soud je tedy povolán především k posouzení, zda skutkové závěry soudu prvního stupně jsou správné a úplné (a k vyvození důsledků z toho, že tomu tak případně není), nikoli k tomu, aby při zjišťování skutkového stavu soud prvního stupně nahrazoval. Vybočí-li odvolací soud z mezí, jež pro dokazování před ním určuje ustanovení § 213 odst. 2 o. s. ř., vystavuje řízení riziku, že až teprve v odvolacím řízení jsou opatřována skutková zjištění, jež, ačkoli pro konečné rozhodnutí významná, z povahy věci instančnímu přezkumu nepodléhají. Žádat, aby tyto skutkové závěry byly prověřeny z hlediska správnosti a úplnosti, dotčený účastník (na základě řádného opravného prostředku) nemůže, a řízení je tudíž vadné tím, že mu odnímá soudní instanci.

Právě tak je tomu v dané věci. Odvolací soud skutkové závěry, rozhodující pro konečné rozhodnutí, činil na základě dokazování, jež prováděl - výlučně - v odvolacím řízení; jakožto potřebné totiž vplynuly z jeho (vůči soudu prvního stupně odlišného) právního názoru.

Byla-li kritická skutková zjištění v řízení získána procesně neregulérním způsobem, nemohou požívat v odvolacím řízení ochrany; v důsledku toho nemohou být hodnoceny jako správné ani právní závěry, které na jejich základě odvolací soud učinil. Nedodržení zásady dvouinstančnosti občanského soudního řízení zároveň představuje porušení stanoveného postupu, kterým se každý může domáhat svého práva u nezávislého a nestranného soudu ve smyslu ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, vyhlášené usnesením předsednictva České národní rady ze dne 16. 12. 1992, jako součást ústavního pořádku České republiky a publikované pod č. [2/1993](#) Sb., a významně tak zasahuje do práva na soudní ochranu garantovaného touto ústavněprávní normou. V této souvislosti lze poukázat na nález Ústavního soudu ze dne 24. 9. 1998, sp. zn. III. ÚS 139/98, uveřejněný v příloze časopisu Soudní rozhledy č. 12/1998, str. 29, v jehož odůvodnění Ústavní soud mimo jiné uvedl, že změna právního náhledu odvolacího soudu je důvodem kasačního rozhodnutí odvolacího soudu, přičemž z hlediska ústavněprávního se tím účastníkům otevírá možnost uplatnění práva vyjádřit se k němu, případně i předložit nové důkazy, které z pohledu dosavadního nebyly relevantní.

I přes tuto výhradu se odvolací soud zabýval i odvolacím důvodem ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., za předpokladu, že nedojde v dalším řízení ke změně skutkového stavu.

O nesprávné právní posouzení věci či určité právní otázky ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. se jedná v případě, že odvolací soud na zjištěný skutkový stav aplikoval nesprávný právní předpis nebo správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně nesprávně aplikoval.

Smluvní pokuta, jako jeden ze zajišťovacích prostředků, je upravena v § 544 a § 545 obč. zák. Smluvní pokuta je peněžitá částka, kterou je dlužník povinen zaplatit věřiteli v případě, že nesplní svou smluvní povinnost, i když porušením povinnosti věřiteli nevznikne škoda (§ 544 odst. 1 obč. zák.). Smluvní pokutou lze zajišťovat jakoukoliv právní (smluvní nebo zákonnou) povinnost, ať již se týká např. peněžitého či jiného plnění. Zákon nevyklučuje možnost sjednání smluvní pokuty za prodlení s placením peněžitého závazku. Pro smluvní ujednání o smluvní pokutě předepisuje obligatorně písemnou formu, její nezbytnou náležitostí je uvedení výše pokuty, příp. alespoň způsobu, jakým bude stanovena (§ 544 odst. 2 obč. zák.). Výše smluvní pokuty není v občanském

zákoníku upravena a nestanoví se zde ani způsob jejího určení. Sjednání její výše či způsobu určení je tedy věcí dohody účastníků. Je proto možné sjednat si smluvní pokutu procentní částkou za každý měsíc prodlení stejně, jako v případě úroku z prodlení.

Na rozdíl od smluvní pokuty, která je samostatným nárokem a strany si ji musejí sjednat, je úrok z prodlení jako příslušenství pohledávky (§ 121 odst. 3 obč. zák.) majetkovou sankcí stanovenou zákonem (§ 517 odst. 2 obč. zák.), kdy věřiteli přímo ze zákona vzniká v případě prodlení dlužníka s placením peněžitého plnění nárok na zaplacení úroku z prodlení ve výši stanovené prováděcím předpisem - nařízením vlády č. [142/1994](#) Sb. Smluvní pokuta navíc vylučuje nárok na náhradu škody vzniklé z téhož porušení povinnosti (§ 545 odst. 2 obč. zák.), což neplatí o úroku z prodlení.

Z uvedených rozdílů právní úpravy smluvní pokuty a úroku z prodlení, dále z toho, že občanský zákoník neobsahuje žádnou právní úpravu o souběhu těchto majetkových sankcí a konečně i z toho, že jde o dva různé právní instituty (smluvní pokuta je zajišťovacím prostředkem a úrok z prodlení zákonným důsledkem prodlení) vyplývá, že sjednají-li si účastníci závazkového vztahu pro případ prodlení se splněním peněžitého závazku, např. zaplacení půjčky, smluvní pokutu, je dlužník povinen v případě prodlení se splněním uvedeného závazku zaplatit věřiteli sjednanou smluvní pokutu a vedle toho i úrok z prodlení ve smyslu ust. § 517 odst. 2 obč. zák. Porušení téže povinnosti je tak sankcionováno dvakrát. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 1. 1999, sp. zn. 29 Cdo 2495/98, který byl publikován ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000, číslo sešitu 1, pod č. 6).

V případě, že existují vedle sebe nároky na smluvní pokutu a na úrok z prodlení z téhož porušení povinnosti, je třeba posoudit, zda výsledná výše smluvní pokuty není nepřiměřeně vysoká a není tak v rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 3 odst. 1 obč. zák. (srov. rozsudky Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 2. 2000, sp. zn. 25 Cdo 616/98 a ze dne 26. 7. 2000, sp. zn. 30 Cdo 2247/99).

Podle § 39 obč. zák. je neplatný právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.

Právní úkon se přičí dobrým mravům, jestliže se jeho obsah ocitne v rozporu s obecně uznávaným míněním, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být obsah jejich jednání, aby bylo v souladu se základními zásadami mravního řádu demokratické společnosti. Dobré mravy tvoří společenský normativní systém, nýbrž jsou spíše měřítkem etického hodnocení konkrétních situací odpovídajícím obecně uznávaným pravidlům slušnosti, poctivého jednání apod. Při zkoumání platnosti ujednání o smluvní pokutě z hlediska dobrých mravů je nutno uvážit funkce smluvní pokuty (funkce preventivní, uhrazovací a sankční). V souvislosti s výší smluvní pokuty je třeba, aby pokuta zahrnovala všechny škody, které lze rozumně v daném konkrétním vztahu s porušením určité povinnosti očekávat, musí mít dostatečnou, nikoliv však přemrštěnou pobídkovou výši. Smluvní pokuta, jejíž výše výrazně převyšuje výši skutečně vzniklé škody, je nepřiměřená a pro rozpor s dobrými mravy neplatná. Při posouzení přiměřenosti sjednané výše smluvní pokuty je třeba přihlídnout k celkovým okolnostem úkonu, jeho pohnutkám a účelu, který sledoval.

V rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 39 obč. zák. nemůže být ani současné ujednání smluvních úroků poskytnutých podle § 658 obč. zák. a smluvní pokuty. Každý tento institut má jinou funkci.

Smluvní úroky představují odměnu za poskytnutou půjčku, zatímco smluvní pokuta je sankcí za nedodržení dohodnuté doby splatnosti. Mohou existovat vedle sebe (srov. rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 17. 3. 1972, sp. zn. 1 Cz 32/72, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1972, pod č. 53).

Odvolací soud učinil nesprávný právní závěr ohledně námitky žalovaného k smluvnímu ujednání 5% výše smluvního úroku měsíčně za poskytnutí půjčky, uzavřel-li, že tato námitka se nevztahuje k předmětu řízení, že přesahuje předmětnou žalobu, ačkoli předmětem řízení bylo nezaplacení doplatku smluvní pokuty a úroků z prodlení.

Nesplacení smluvních úroků v dohodnuté lhůtě opravňuje věřitele vymáhat po dlužníkovi úrok z prodlení, neboť nesplacené smluvní úroky se stávají dluhem, a podle § 517 obč. zák. může věřitel po dlužníkovi požadovat vedle plnění i úrok z prodlení. Proto je možno požadovat úrok z prodlení z nezaplacených smluvených úroků. Pro posouzení oprávněnosti žaloby ohledně přiznání úroků z prodlení, jakožto příslušenství pohledávky ve smyslu § 121 odst. 3 obč. zák., je třeba nejprve učinit závěr o platnosti sjednaných smluvních úroků.

Pro konstatované vady řízení (§ 242 odst. 3 o. s. ř) je napadený rozsudek nesprávný, a Nejvyšší soud České republiky jej proto zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1, 2 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)